

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
НАЦИОНАЛНА ОЛИМПИАДА ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ
ОБЛАСТЕН КРЪГ – 04.02.2014 г. – XI-XII КЛАС, 14.00 ЧАСА

УКАЗАНИЯ

Уважаеми ученици,

Работният материал на олимпиадата съдържа:

- **40** тестови задачи, от които **15** задачи с избираем отговор и **25** със свободен отговор;
- задача за създаване на писмен текст – **анализ на документ**, който не трябва да надвишава **3** ръкописни страници.

Пропуснат или сгрешен отговор се оценява с **0** (нула) точки.

Максималният брой точки е **100**.

Задачата за създаване на писмен текст се оценява с общ брой **30** точки.

За задача с избираем отговор отбележете буквата с верния отговор, като я зачертаете с „X”.

Не се допускат задрасквания и поправки.

По време на работа може да пишете само със **син** химикал.

По време на работа **не може** да ползвате допълнителни помагала или пособия, освен предоставената ви изпитна бланка.

Време за работа – 4 астрономически часа.

Пожелаваме ви успешна работа!

ПЪРВА ЧАСТ

A. ЗАДАЧИ С ИЗБИРАЕМ ОТГОВОР

1. Кой от историческите източници съдържа сведения за управлението на хан Кубрат и неговите взаимоотношения с император Ираклий?

- A) „Чудесата на Св. Димитър Солунски“
- Б) Анонимен римски хронограф от 354 г.
- В) „Кратка хроника“ на патриарх Никифор
- Г) „Църковна история“ на Йоан Ефески

2. За кое събитие се отнася следното описание?

„През тази година Юстиниан нарушил мира между ромеите и българите, прехвърлил конните отряди в Тракия и като въоръжил флота, потеглил срещу българите... А като пристигнал в Анхиало, накарал флотата да пусне котва пред крепостта, а на конните отряди заповядал да се разположат на стан непредпазливо и без всякакво опасение в намиращите се по-горе полета.“

Из „Хроника“ на Теофан Исповедник

- A) помощ на хан Тервел за връщането на император Юстиниан II на власт
- Б) военни действия между българи и ромеи през 708 г.
- В) помощ на хан Тервел при арабската обсада на Константинопол през 717/718 г.
- Г) поход на император Юстиниан II срещу българите през 688 г.

3. В какво се изразява кризата в българската държава през 50-те и 60-те години на VIII в.?

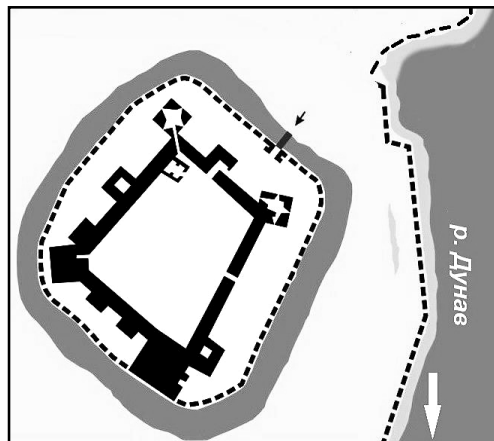
- A) борбата между отделните прабългарски родове за надмощие в управлението
- Б) борбата между отделните славянски вождове за преразпределение на властта
- В) конфликта между местното славянско население и прабългарите
- Г) религиозното противопоставяне между християни и езичници в ханството

4. Кои са негативните последици от Покръстването, за чието преодоляване княз Борис насочва своите усилия след 864 г.?

- А) религиозният хаос и заплахата от засилването на византийското влияние
- Б) задълбочаването на религиозните различия между славяни и прабългари
- В) утвърждаването на божествения произход на земната власт
- Г) засилването на международната изолация на българската държава

5. Коя българска средновековна крепост е представена на картосхемата?

- А) Силистра
- Б) Добрич
- В) Русе
- Г) Видин

6. В кой ред събитията са представени в хронологическа последователност?

- А) превземане на Преслав от император Йоан Цимисхи; сражение при Траянови врата; походи на киевския княз Светослав срещу България
- Б) сражение при с. Ключ; убийство на цар Гаврил Радомир; възстановяване на Битолската крепост от цар Иван Владислав
- В) оттегляне на цар Петър I от управлението; победа на византийците при с. Ключ; пленяване на цар Борис II от Йоан Цимисхи
- Г) победа на българите при Траянови врата; превземане на Велики Преслав от император Йоан Цимисхи; смъртта на цар Иван Владислав при обсадата на Драч

7. Какви са наемниците на византийска служба, водени от Харолд Хардрад, изиграли решаваща роля при потушаването на въстанието на Петър Делян?

- А) норвежци
- Б) шведи
- В) финландци
- Г) датчани

8. Теодосий Търновски е един от най-видните представители на:

- А) реформаторското учение на Варлаам от Калабрия
- Б) движението за новобългарска просвета през Възраждането
- В) религиозно-философското учение исихазъм в България
- Г) книжовната школа на Рилския манастир в годините на османската власт

9. Кое е правилното продължение на изречението?

„Най-ранното свидетелство за хайдушки действия се отнася към 1454 г., когато...“

- А) започнало първото Търновско въстание
- Б) в района на София бил пленен войводата Радич
- В) избухнало въстание в района на Чипровци
- Г) била сформирана четата на Филип Тотю

10. Кой занаят се ползва със специален статут в Османската империя?

А) механджийство

Б) мандраджийство

В) маданджийство

Г) мутафчийство

11. Изображението е образец на:

А) църковната иконопис

Б) портретната живопис

В) античната стенопис

Г) миниатюрната живопис

12. „Рилският панегирик“ е сборник с:

А) оригинални жития на български светци от XVI в.

Б) поучителни слова на св. Йоан Златоуст и св. Йоан Рилски

В) разкази от Владислав Граматик и монаха Гавраил

Г) творби от византийски и български автори

13. Как може да се характеризира българското културно възраждане?

А) светско, елитарно, традиционно

Б) религиозно, народно, институционално

В) светско, демократично, хуманитарно

Г) консервативно, ортодоксално, народно

14. Първата българска фабрика е открита по времето на султана реформатор:

А) Мехмед II

Б) Абдул Азис

В) Абдул Хамид II

Г) Махмуд II

15. В своята дейност Найден Геров се извява като:

А) учител, издател, руски вицеконсул, създател на първото читалище

Б) журналист, поет, учител, член на Добродетелната дружина

В) книжовник, учител, църковен деец, руски вицеконсул

Г) заместник председател на ТЦБК, книжовник, кореспондент на в. „Таймс“

Б. ЗАДАЧИ СЪС СВОБОДЕН ОТГОВОР

16. Запишете три причини за възникването на българо – гръцкия църковен спор през Възраждането:

А) _____

Б) _____

В) _____

17. Свържете личностите и събитията в таблицата:

Личност	Буква	Събитие
Борил		А) повежда борба с претендента за престола Мицо
Калоян		Б) възстановява българската патриаршия
Константин Асен		В) сключва договор с Дубровник срещу Сърбия
Иван Александър		Г) сключва уния с римската църква
Иван Асен II		Д) побеждава византийците при Русокастро
Михаил II Асен		Е) организира събор против богомилите

18. За коя историческа личност се отнася откъсът?

„В този град Лихнида, или Охрид, той изградил и други божествени храмове и от основи свет манастир на великомъченик Пантелеймон, където се отдавал на аскетически подвизи... Измислил и други форми на буквите за по-голяма яснота от ония, които изнамерил мъдрият Кирил. С тях написал цялото боговдъхновено писание, похвални слова, жития на свети мъченици и преподобни и свещени песни, на които с усърдие научил способните си ученици...“

Име:

19. Подчертайте излишния термин в редицата и посочете признака, по който групирате останалите:

А) тема, була, комитат, хора

Признак: _____

Б) епикерний, деспот, колобър, протокелиот

Признак: _____

В) корона, скиптър, акакия, олтар

Признак: _____

20. Прочетете откъса от писмото и отговорете на поставените въпроси:

„Не мисли, че станалото поражение е произлязло за изпълнение на твоите суетни помисли, не предполагай така, а ако пък предполагаши така, отхвърли това предположение като празнословие. Обаче победен бе народът, който беше излязъл на поход срещу тебе: първо, по неизречената присъда на онзи, който изважда от съкровени хранилища своите присъди, когато му е угодно, а, второ – доколкото е възможно и на хората да знаят – поради собствените му грешки. Постъпваш зле и необмислено, като приписваш победата на собственото си желание и като предполагаши, че станалото поражение, което постигна ромейският народ, е станало за това, щото ти да завладееш властта над ромеите.“

Из кореспонденцията на патриарх Николай Мистик, 918 г.

А) До кого е адресирано писмото? _____

Б) За кое сражение става дума в текста? _____

В) Кое е главното, което патриархът се опитва да внуши на своя адресат? _____

21. Разгледайте внимателно изображението и изпълнете поставените задачи:

А) Кое събитие от българската история изобразява картината?

Б) Аргументирайте вашия избор с конкретни персонажи:

22. Обяснете съдържанието на следните понятия/ термини:

	Понятие/Термин	Обяснение
А)	Оризмо	
Б)	Синод	
В)	Скиптър	
Г)	Уния	
Д)	Стема	
Е)	Приписка	

23. Запишете факти/събития от средновековната българска история IX-XIII в., които са свързани с посочените географски названия и ги датирайте:

А) Сперхей _____ - _____ г.

Б) Версиникия _____ - _____ г.

В) Булгарофигон _____ - _____ г.

Г) Лампсак _____ - _____ г.

24. Разгледайте внимателно изображенията и изпълнете поставените задачи:

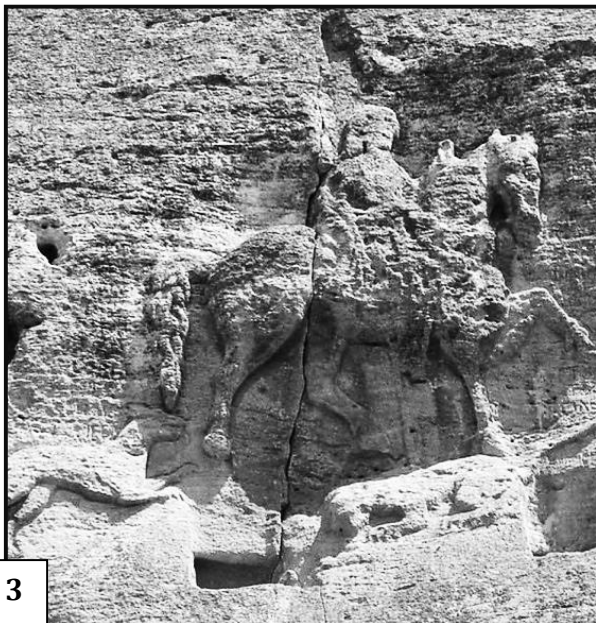

1

† Кѣи тогѣ · ИЕЛѣ Кага · Апѣлаоуѣ: Сѣла Иѣла:

2

3

4

А) Определете вида на изображенията според тяхната жанрова характеристика:

1. _____

3. _____

2. _____

4. _____

Б) Кое от изображенията спада към монументалната живопис? _____

В) Запишете номерата на изображенията в хронологическа последователност: _____

25. Свържете литературното произведение/документ с жанра, към който принадлежи:

Литературно произведение/документ	Буква	Жанр
„Стратегикон на Псевдомаврикий“		А) Летописен надпис
„Именник на българските ханове“		Б) Дарствена грамота
„Свидас“		В) Трактат по военно дело
„Сигилий“ на деспот Алексей Слав		Г) Византийска енциклопедия
„Маламирова летопис“		Д) Кратка ханска хроника

26. Прочетете откъса и отговорете на поставените въпроси:

„Защото не без кръв, не без труд и пот, а с многогодишно търпение и с божия помощ тая страна ни се подари от Бога ... Защото, ако и да станяхме господар на тая страна, запазихме непокътнати нейните права, като ги потвърдихме с наши хрисовули и грамоти. Също и сегашният архиепископ на България постановяваме да има толкова епархия, колкава е била при цар Петър, и да владее и управлява всички епископства на България, т.е. не само ония, които бяха изброени в първата грамота, но и тия, които са били пропуснати и неизредени там и които в тая грамота се обявяват и поименно излагат.“

А) Кой е владетелят издал грамотата? _____

Б) Кой е главният въпрос, който се третира в откъса? _____

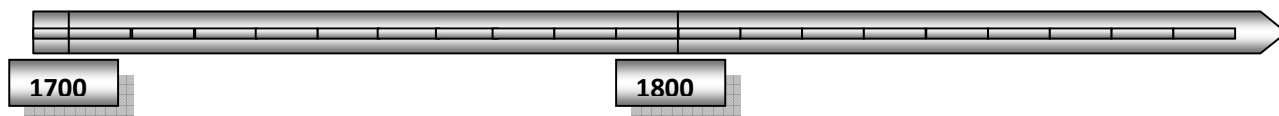
В) Какво разпорежда грамотата по този въпрос? _____

27. Запишете името на историческата личност, за която се отнасят следните характеристики: реформатор, монах, владетел, покровител и организатор на книжовния живот, дипломат, основоположник на българската църковна институция

Име: _____

28. Нанесете върху линията на времето годините само на тези от изброените събития, които принадлежат на XVIII и на XIX век:

- А) издаване на първото българско списание „Любословие“
- Б) организиране на Велчовата завера
- В) издаване на първата българска печатна книга „Абагар“
- Г) избухване на Видинското въстание
- Д) написване на „История славянобългарска“
- Е) организиране на Българска земска войска в Букурещ
- Ж) избухване на Чипровското въстание
- З) откриване на първата българска гимназия в Болград

Забележка: На линията на времето нанесете само съответната година и в скоби напишете буквата на събитието.

29. Прочетете внимателно Втория Хамбарлийски надпис и изпълнете поставените задачи:

„ . . . направих моя брат , а стратегът Лъв да бъде негов подчинен. От Бероя до . . . Дултроини е пръв ичиргу боилът Тук за дясната страна, а стратегите Вардан и Яни (= Йоан) негови подчинени. За лявата страна на моя саракт: за Анхиало, Дебелт, Созопол, Ранули, е главатар боилът кавхан Иратаис, а Кордил и Григора нему подчинени стратегии.”

А) Подчертайте в текста българските титли.

Б) Какво означава понятието саракт в текста? В какъв друг смисъл се употребява?

В) Защо хан Крум назначава споменатите стратегии за помощници? _____

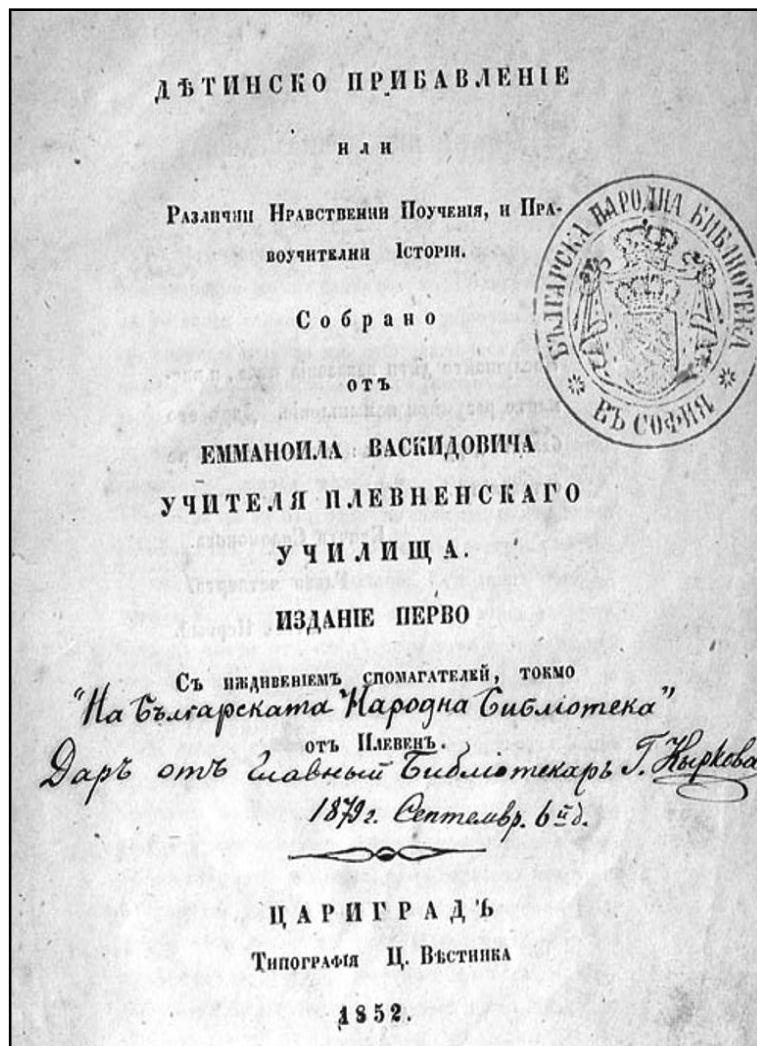
Г) Какви са посочените територии за Българското ханство?

30. Групирайте дадените наименования в таблицата и запишете критерия, по който сте го извършили: Стримон; Лека; Нестор; Севар; Травъл; Нестос; Винех; Тонзос; Паган

критерий			
наименования

31. Опишете последиците от османското завоевание с пет изречения като използвате ключовите думи и изрази: демографски срив, държавност, православна църква, изселвания, разорение, ислямизация, рая, аристокрация, морална криза

32. Прочетете внимателно текста върху изданието и отговорете на поставените задачи:

А) Какво съдържа книгата?

Б) За кого е предназначена?

В) Кой е нейния автор? Запишете два значими приноса на автора в развитието на българската просвета през Възраждането.

Г) С чие съдействие е издадена книгата?

Д) Как книгата става притежание на Народната библиотека?

33. Подредете в таблицата вестниците, според мястото на тяхното издаване и политическата им ориентация: „Турция“; „Независимост“; „Дунавски лебед“; „Право“; „Свобода“; „Народност“; „Знаме“; „Будилник“; „Македония“; „Отечество“

Място на издаване	Политическа ориентация		
	Консервативна	Либерална	Революционна
Цариград			
Букурещ			
Белград			

34. Довършете изреченията:

- А) След намесата на Стефан Богориди, султан Абдул Меджид издава през 1849 г. ферман за построяването на _____
- Б) Авторът на „Кириакодромион сиреч Неделник” е _____
- В) Подновяването на църковните борби е предизвикано от поредния реформаторски акт на Високата порта от февруари 1856 г. известен като _____
- Г) При първите по-сериозни сблъсъци между българското население и гръцкото духовенство руската дипломация открито подкрепя _____
- Д) „История славянобългарска“ освен опора на националното самочувствие е и скрит призив за възраждане на _____

35. Прочетете внимателно информацията, която се съдържа в текста и таблицата и изпълнете поставените задачи:

Предполага се, че църквата „Св. Неделя“ в София е построена през X в. От XVIII в. тя става митрополитски храм и в нея се съхраняват мощите на сръбския крал Стефан Урош II (1282-1321). През 50-те и 70-те години на XIX в. в София съществуват около 60 еснафски организации. В кондиката на църквата „Св. Неделя“ от 1853 г. се изброяват 21 еснафа, направили дарения. В таблицата са посочени част от тях.

Занаят	Брой дарители	Дарение (в гроша)
механджийски	44 души	32 250
калпакчийски	38 души	3965
тъкачески	23 души	1790
самарджийски	18 души	1770
терзийски	60 души	5340
кюркчийски	51 души	4390
папукчийски	44 души	2540
кацарски	14 души	1350
куюмджийски	19 души	1320
бакърджийски	7 души	485
ковашки	4 души	180
фурнаджийски	14 души	1095
мутафчийски	9 души	495
дограмаджийски	9 души	480
житарски	54 души	3390
таваджийски	12 души	1500
бостанджийски	11 души	780

- А) Предположете с каква цел и защо посочените еснафи правят дарения на църквата „Св. Неделя“?

Б) Запишете в таблицата всеки еснаф според вида на производство:

Обработка на дърво	Обработка на метал	Обработка на кожи	Тъкачество и предачество	Храна и хранене

- В) Кой вид производство е най-доходоносен? Аргументирайте се _____

36. Попълнете таблицата като срещу всяко произведение запишете името на неговия автор:

	Произведение	Автор
А)	„Стоян и Рада“	
Б)	„Нешастна фамилия“	
В)	„Криворазбраната цивилизация“	
Г)	„Горски пътник“	
Д)	„Мамино детенце“	

37. Попълнете липсващата информация в текста:

Петър Берон е роден през _____ година в _____. Учи в родния си град, после завършва гръцкото училище в Букурещ при прочутия елинист и просветител Константин Вардалахос. Своя „Буквар с различни поучения“ Петър Берон успява да издаде през _____ година в _____ с помощта на сливенския търговец _____. Следва в университетите в Хайделберг и Мюнхен, където завършва _____.

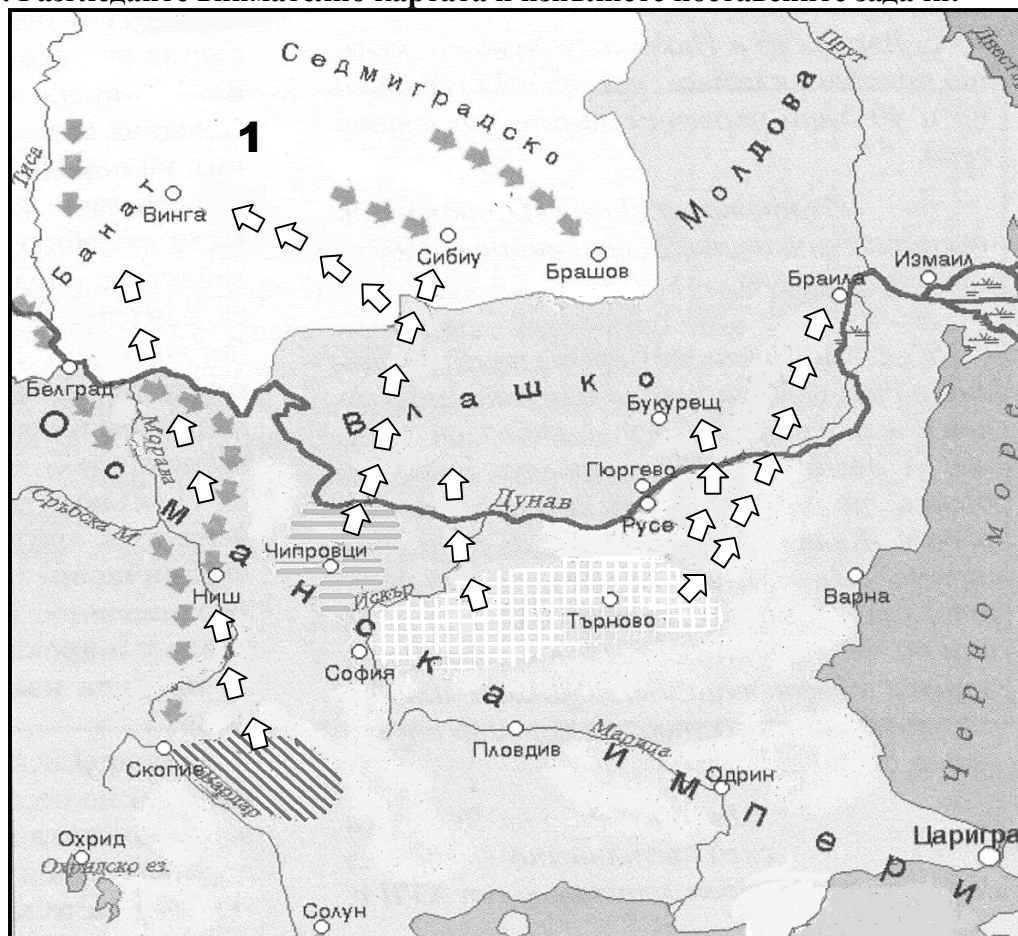
38. Допълнете липсващата информация от плановете за освобождение на българите на Георги Раковски:

План	Година	Ръководен орган	Въоръжени сили	План на действие	Балканско сътрудничество
Одески			Организиране на въстанически сили в страната		
Белградски		Привременно българско началство			
Букурещки					За самостоятелни действия

39. Обяснете съдържанието на следните понятия:

	Понятие	Определение
А)	Вакъф	
Б)	Дуалистична монархия	
В)	Манифактура	
Г)	Униат	

40. Разгледайте внимателно картата и изпълнете поставените задачи:

А) Поставете заглавие на картата: _____

Б) Запишете името на държавата, обозначена с 1: _____

В) Попълнете легендата:

	- _____
	- _____

ВТОРА ЧАСТ

Направете в обем до 3 страници анализ на документа:

„Едно време, когато на някой баща или на някоя майка предлагаха да оставят децата си да се поучат в училището, то те обикновено отговаряха, че нямат намерение да ги направят попове, или че учението е полезно само за владиката или за бирниците, защото първият трябва да чете в черквите, а вторият да държи селските или градските тефтери. Разбира се, че тия стари хора са гледали на всяко едно занятие с практически поглед, т.е. изисквали са даже от „молитвата господня“ не духовно развитие, а материални средства за своето съществуване. [...] Ако нашите бащи дават децата си на учение, то ги дават именно за това, защото слушат от всяка една страна, че учението е полезно, и че науката приготвява човека за по-високи длъжности. Разбира се тая висока теория [...] не отговаря на действителността, защото нашето дете няма нито възможност, нито средства, нито предназначена цел да я приведе на практика. [...] Учителите въобще се оплакват, че по-голямата част от родителите вземат децата си от училището именно в онова време, когато те захващат да разбират целта на науката и да извличат от нея съществена полза. Но ако разгледаме тоя трънлив въпрос малко по-внимателно, то трябва да се съзнаем, че в това отношение бащите имат повече право, нежели учителите. [...]

И така, учението бива полезно само тогава, когато в него се заключава не само морално богатство за нашия мозък, а и спомагателни средства за нашето материално благосъстояние; в противен случай то се забравя така също, както се и появява. Ако народът на тая или на оная местност е земеделски, то земеделските науки трябва да заемат първото място в неговите школи; ако народът в тоя или оная град е търговски, то първенството трябва да се даде на търговските науки; а ако народът на тоя или на оная окръг има намерение (както биваше доскоро у гърците) да се занимава с духовна търговия, то богословието, логиката и др. трябва да турят главното основание в развитието. Другояче се не може.

Но аз желая да потвърдя всичко това фактически.

Когато ми чукна на вратата седмата коледа, то майка ми ме заведе у попа (така в онова време се наричаше учителят), който ми пхна в ръцете една доволно тежка дъска [за писане] и посъветва ме да бъда прилежен и да не ставам приятел с тоягата. Цели седем години аз бях длъжен да сричам [...], Давидовите псалми и множество други молитви и тропари [...]

Това е първо – седем години бяха изгубени съвсем напразно. След тези седем години провидението ни изпроводи учител с европейско образование, който се постара да реформира школото ни, да отстрани Светчето и Псалтира [църковни книги] и да ни разкаже, че „българската граматика ни учи да говорим и да пишем правилно български“, че „земеописанието е наука за земята“, че „един бог, комуто се покланяме е вечен“, че „аритметиката е наука за числата“ и пр. [...]

Новото учение, което в първо време – после Псалтира и Часослова, - ни се показва и смешно, и безцелно, не намери между нас особено съчувствие именно затова, защото главите ни бяха набити с „Блажен муж“ и защото лазарниците ни бяха множичко. [...] Освен това, имаше ли възрастният ученик време да свърши барем четирите първи гимназически курсове, както трябва, когато учителят ни беше сам, а трябваше да чете на няколко класове всичките предмети? [...]

И така, единадесетгодишното школско учение ме не приготви да бъда добър терзия или да изкарвам хляба си със своето оскъдно развитие. [...]

Баща ми се занимаваше с джелепък ... той се постара да ми купи кривокрак кон, да ме стегне надве-натри за път и да ме поведе със себе си. Това се случи в 1852 г. на 30 март.“

Из „Записки за България и за българите“, Любен Каравелов

При анализа вземете под внимание следните опорни въпроси:

1. За кои етапи в развитието на просветата в българските земи се отнася описанието?
2. Какво е отношението на родителите към образованието на децата им и под влияние на какви фактори се формира то?
3. Кои видове училища са описани и какво е характерно за обучението в тях?
4. Защо авторът оценява образованието си до описания момент за неуспешно?
5. Какви са възгледите на автора за модерното образование?

БЛАГОДАРИМ ВИ ЗА УЧАСТИЕТО!

ПОПЪЛВА СЕ ОТ КВЕСТОРИТЕ

НАЧАЛО НА ОЛИМПИАДАТА:ч. ИЗПИТНАТА РАБОТА Е ПРИЕТА В:.....ч.

.....
Име и фамилия на квестора приел работата

.....
подпис

ПОПЪЛВА СЕ ОТ ОЦЕНИТЕЛИТЕ

ПЪРВИ ОЦЕНИТЕЛ:.....

Име и фамилия

подпис

брой точки

ВТОРИ ОЦЕНИТЕЛ: :.....

Име и фамилия

подпис

брой точки

ОБЩ БРОЙ ТОЧКИ – (първи+втори)/2

--